Agència
de Gestió d'Ajuts
Universitaris
i de Recerca

Memòria justificativa de recerca de les convocatòries BCC, BE, BP, CTP-AIRE, DEBEQ, FI, INEFC, NANOS i PIV

La memòria justificativa consta de les dues parts que venen a continuació:
1.- Dades bàsiques i resums
2.- Memòria del treball (informe científic)

Tots els camps són obligatoris

1.- Dades bàsiques i resums

Nom de la convocatòria

FI

Llegenda per a les convocatòries:

BCC	Convocatòria de beques per a joves membres de comunitats catalanes a l'exterior
BE	Beques per a estades per a la recerca fora de Catalunya
BP	Convocatòria d'ajuts postdoctorals dins del programa Beatriu de Pinós
CTP-AIRE	Ajuts per accions de cooperació en el marc de la comunitat de treball dels Pirineus. Ajuts de mobilitat de personal investigador.
DEBEQ (Modalitat A3)	Beques de Cooperació Internacional i Desenvolupament
FI	Beques predoctorals per a la formació de personal investigador
INEFC	Beques predoctorals i de col·laboració, dins de l'àmbit de l'educació física i l'esport i les ciències aplicades a l'esport
NANOS	Beques de recerca per a la formació en el camp de les nanotecnologies
PIV	Beques de recerca per a professors i investigadors visitants a Catalunya

Títol del projecte: ha de sintetitzar la temàtica científica del vostre document.
El control electrònic com a pena.

Dades de l'investigador o beneficiari

Nom	Cognoms
Cristina	González Banqué

Correu electrònic
cristina.gonzález. uab.cat

Dades del centre d'origen

Universitat Autònoma de Barcelona

Agència
de Gestió d'Ajuts
Universitaris
i de Recerca

Número d'expedient

Paraules clau: cal que esmenteu cinc conceptes que defineixin el contingut de la vostra memòria.
Control electrònic.
Tecnologia aplicada al sistema penal.
Penología.
Anàlisi jurídic.
Anàlisi criminològic.

Data de presentació de la justificació
30/01/08

Nom i cognoms i signatura
del/de la investigador/a

Visttiplau del/de la responsable de la
sol·licitud

Generalitat de Catalunya
Departament d'Innovació,
Universitats i Empresa

Resum del projecte: cal adjuntar dos resums del document, l'un en anglès i l'altre en la llengua del document, on s'esmenti la durada de l'acció

Resum en la llengua del projecte (màxim 300 paraules)
El control electrònic s'ha aplicat a l'àmbit comparat, principalment, com a instrument de control de l'arrest domiciliari com a mesura cautelar i com a pena, i també en l'àmbit penitenciari junt a formes de compliment de la pena de presó en semillibertat. Des d'una justificació retribucionista de la pena es pot acceptar el control electrònic perquè té suficiència punitiva, pot aplicarse de forma proporcional i no es degradant. D'altra banda, una justificació utilitarista de la pena acepta el control electrònic perquè redueix la delinqüència. Tot i que la seva aplicació a l'àmbit comparat no ha estat mayoritàriament com a alternativa a la presó, es tracta d'un instrument que pot conferir credibilitat i potencial reduccionista a un sistema de penes alternatives.
A l'ordenament espanyol pot considerarse una mesura susceptible de ser aplicada dins el marc constitucional, malgrat afecti a determinats drets fonamentals. La seva previsió normativa com a pena i a l'àmbit penitenciari es molt escassa i presenta diversos problemes interpretatius. Quant a la seva aplicació a España, es reduïda a l'àmbit penitenciari i pràcticament inexistent com a pena. La credibilitat i potencial reduccionista que pot aportar el control electrònic a un sistema de penes alternatives permet defensar l'ampliació del seu ús al nostre ordenament en els supòsits ja previstos normativament i en d'altres de nous.

Resum en anglès (màxim 300 paraules)
Electronic monitoring's main use in the penal system is to control the compliance of house arrest implemented as a pretrial mesure, as a community sentence and as a way of execute a prison sentence. Electronic monitoring can be considered a retributive punishment because it is enough punitive, can be a proporcionate sentence, and because it doesn't atempt to dignity, Also, this punishment can be justified because it reduces crime. In general it has not been implemented as an alternative to prison but it can be considered a credible mesure with capacity to reduce prison. Its use in Spain can be considered constitutional, although the mesure affects different human rights, mainly privacy. In the Spanish penal system, electronic monitoring's regulation is not suficiently developed and its application is reduced. Extend its use in the Spanish Penal System is desirable because its a credible punishment with capacity to reduce the use of prison.

Resum en anglès (màxim 300 paraules) – continuació -.

2.- Memòria del treball (informe científic sense limitació de paraules). Pot incloure altres fitxers de qualsevol mena, no més grans de 10 MB cadascun d'ells.

El primer treball de recerca realitzat va ser una tesina sobre la pena d'allunyament prevista a l'article 48CP que abordava, principalment, el problemes jurídics i d'aplicació del precepte. Per a la realització d'aquest treball es va dur a terme una anàlisi exhaustiva de la literatura espanyola en la matèria així com de la jurisprudència.

El fet que la pena d'allunyament de l'art. 48CP pot ser controlada a través de dispositius telemàtics, va dur-nos a continuar la recerca, centrada en l'aplicació del control electrònic en el sistema penal.

D'aquesta manera es va escollir com a objecte d'estudi del treball de tesi, l'aplicació del control electrònic com a conseqüència de la comissió d'un delicte en l'àmbit comparat i a l'ordenament espanyol. Vàries raons, a banda de la seva aplicació junt a l'art. 48CP, van dur-nos a escollir aquest objecte d'estudi.

En la literatura comparada pocs estudis aborden de forma global totes les problemàtiques que presenta el control electrònic. D'altra banda, es tracta d'una mesura recentment introduïda a l'ordenament espanyol i escassament regulada i estudiada. I finalment, es previsible que el seu ús s'incrementi a

Espanya. En efecte, existeix la voluntat política d'ampliar la seva aplicació, tal i com es desprèn, de la previsió de noves formes d'implementar la mesura en el nou projecte de CP, de la realització de un programa pilot a la comunitat autònoma de Madrid per ampliar la seva aplicació a la violència domèstica, i en darrer terme, de la previsió de l'administració penitenciària, tant general, com catalana de potenciar el se ús dins el règim obert.

Exposats el motius pels quals s'ha escollit com a tema d'estudi del treball de tesi, l'aplicació del control electrònic com a conseqüència de la comissió d'un delicte, descriurem de forma sintètica com s'ha desenvolupat la seva anàlisi.

El treball de tesi aborda, en primer terme, la definició de l'objecte d'estudi. El control electrònic es qualsevol dispositiu electrònic que permet realitzar un control sobre una persona a distància i la seva aplicació com a conseqüència de la comissió d'un delicte, significa que s'adopta com a instrument de control d'una sanció penal, principalment, l'arrest domiciliari però també altres mesures com l'allunyament. Així mateix, significa que s'implementa, en les diferents fases del procés penal, com a mesura cautelar, com a pena i en l'àmbit penitenciari.

Per concretar el concepte de control electrònic es descriuen els principals tipus de tecnologies que s'apliquen com a conseqüència de la comissió d'un delicte, assenyalant com funcionen, quin control permeten exercir i quines avantatges i inconvenients presenta la seva aplicació al sistema penal.

Definit l'objecte d'estudi del treball, s'analitza l'origen de l'ús del control electrònic al sistema penal, a EE.UU., i la seva extensió a Europa. De forma sintètica, es por afirmar que, la introducció del control electrònic al sistema penal, a principis de la dècada dels anys vuitanta, ve motivada per una situació de superpoblació carcelària, per la necessitat de reduir els costos del sistema penal i de fer més creïbles les penes alternatives a la presó i per l'existència d'un mercat d'abastiment de la tecnologia.

Des de la seva introducció, l'ús de la tecnologia creix de forma exponencial durant, aproximadament, la primera dècada d'implementació i de forma més progressiva durant la dècada dels anys noranta. Així mateix, la

seva introducció i creixement es produeix també a diferents països, a banda d'EE.UU.

Havent vist com s'introdueix la mesura es procedeix a descriure la seva implementació a l'àmbit comparat, principalment a EE.UU. i Regne Unit, els països pioners en el seu ús. En primer terme, s'aborda la previsió normativa del supòsits principals d'aplicació de la tecnologia, a saber la seva adopció junt l'arrest domiciliari i l'allunyament aplicats com a mesura cautelar i com a pena, i en l'àmbit penitenciari junt a formes de compliment de la pena de presó en semillibertat. I també, es descriu el seu ús específic i reduït respecte de determinats tipus de delinqüència, la juvenil, la sexual i el terrorisme.

En segon terme, s'aborda l'aplicació de la mesura, que es caracteritza, bàsicament, per un creixement progressiu i perquè suposa un percentatge reduït de les condemnes que es compleixen en la comunitat. La reduïda aplicació del control electrònic es pot explicar perquè es restringeix la seva adopció respecte de delictes poc greus i respecte de delinqüents que presenten un risc baix.

Després d'abordar l'ús del control electrònic a l'àmbit comparat s'analitza la seva capacitat de satisfer les diferents finalitats atribuïdes tradicionalment a la pena, a saber, la prevenció general, la prevenció especial positiva, la incapacitació i la retribució. Aquesta anàlisi pretén aportar criteris que ajudin a articular una millor previsió normativa i aplicació del control electrònic, i s'utilitzen, per a la discussió, els resultats de diferents estudis que, a l'àmbit comparat, han mesurat els efectes de la implementació de la tecnologia al sistema penal.

De l'anàlisi es por concloure el següent. Des d'una justificació retribucionista de la pena es pot acceptar el control electrònic perquè té suficiència punitiva, pot aplicar-se de forma proporcional i no és degradant. D'altra banda, una justificació utilitarista de la pena accepta el control electrònic perquè redueix la delinqüència.

Tractada la finalitat del control electrònic s'aborda una aproximació criminològica que permet concloure el següent. Malgrat no s'ha implementat majoritàriament com alternativa a la presó i ha generat un efecte d'expansió

de la ret penal, és una mesura creïble i amb potencial reduccionista. Així mateix, es pot afirmar que la seva aplicació no ha reduït els costos del sistema penal, però pot aplicar-se de forma rentable si redueix significativament l'ús de la presó perquè és més barata d'implementar que aquesta.

D'altra banda, les enquestes d'opinió i els estudis que analitzen el impacte als mitjans de comunicació del control electrònic indiquen que es tracta d'una mesura generalment acceptada, l'aplicació de la qual es considera no afecta a la dignitat de la persona i pot incrementar la seguretat de la comunitat en el compliment de determinades penes alternatives. Això malgrat que el procés d'implementació de la tecnologia no ha tingut gaire difusió als medis de comunicació i que en aquests, en el cinema i la literatura, s'ha representat a la mateixa com una amenaça per la intimitat dels ciutadans.

Abordats la definició, l'ús a l'àmbit comparat, la finalitat i l'aproximació criminològica del control electrònic, s'analitza el seu ús a l'ordenament espanyol. En primer terme, s'aborda la constitucionalitat de la mesura. Malgrat el control electrònic afecta a determinats drets fonamentals, especialment a la intimitat, es pot considerar una mesura susceptible de ser aplicada dins el nostre marc constitucional.

En segon terme, s'analitza la seva previsió normativa a l'àmbit de la pena junt a la pena de localització permanent (art. 37CP) i junt l'art. 48CP, i també, a l'àmbit penitenciari, junt a la forma específica de compliment del règim obert prevista a l'art 86.4RP. La regulació del control electrònic en tots aquests supòsits que s'acaben de referir és molt escassa i presenta diferents problemes interpretatius que són analitzats i respecte els quals s'aporten propostes de solució.

En tercer lloc, es descriu la seva aplicació a Espanya i a Catalunya. L'adopció del control electrònic junt a l'art. 48CP es residual i només s'ha produït en el marc d'un programa pilot implementat a la comunitat autònoma de Madrid. D'altra banda, la seva aplicació junt la pena de localització permanent tendeix a augmentar tant a Catalunya com a Espanya.

Quant a l'art. 86.4RP amb control electrònic, a Espanya i a Catalunya la seva aplicació s'ha anat incrementant progressivament des de l'any 2000, en que s'implementa el primer programa pilot, i actualment s'adopta respecte d'un percentatge reduït dels interns en tercer grau i de la població penitenciària total. A Catalunya la mesura, generalment, s'aplica a aquells interns en règim obert que presenten un risc més baix i, des de l'any 2000, les incidències negatives han estat pràcticament inexistents i la tassa de reincidència de zero.

El treball finalitza amb diferents propostes d'ampliació de l'ús del control electrònic a l'ordenament espanyol. Un increment de l'ús de la mesura i la proposta de noves formes d'aplicar-la al nostre sistema penal, poden defensar-se per la credibilitat de la mesura i pel seu potencial preventiu i reduccionista. En efecte el control electrònic, pel seu contingut punitiu i el seu efecte preventiu es pot aplicar a delictes més greus i a persones que presenten un risc major que els que es castigarien amb una pena alternativa sense control electrònic, assegurant la seguretat de la comunitat.

Havent exposat com s'ha desenvolupat el treball de recerca, farem referència a les fonts documentals que s'han utilitzat per elaborar-lo. Per a realitzar l'anàlisi de les tecnologies de control electrònic, de la seva previsió normativa a l'àmbit comparat, de la seva finalitat i de l'aproximació criminològica s'ha utilitzat la literatura comparada, bàsicament anglesa i nord americana en la matèria. Per tal d'aconseguir part d'aquesta literatura es va haver de realitzar una estada de tres setmanes a la universitat *John Jay College of Criminal Justice* de Nova York.

Quant a l'aplicació del control electrònic a Regne Unit i EE.UU., s'ha elaborat a partir de diferents informes del *U.S. Department of Justice* i del *Home Office.*

D'altra banda, per a la realització de l'anàlisi jurídic del control electrònic a l'ordenament espanyol s'han utilitzat els textos legals, la jurisprudència i la literatura espanyola en la matèria.

Quant a l'anàlisi de l'aplicació de la mesura en l'àmbit penitenciari i junt a la localització permanent s'han utilitzat diferents fonts documentals. A Espanya, s'han obtingut les dades fonamentalment d'un informe no publicat

proporcionat per la Direcció General de Institucions Penitenciàries de l'Administració General de l'Estat.

En relació a Catalunya s'ha fonamentat l'anàlisi, bàsicament, en diversos informes no publicats proporcionats per la Direcció General de Recursos i Règim Penitenciari del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, en una entrevista realitzada a l'anterior director dels Recursos Telemàtics, de la referida Direcció, Pere López, així com en l'estudi de Capdevila/Parés/Ferrer/Luque/Torrecillas (2006).